

Archeologienota

Grimbergen – Verbrande Brugsesteenweg

Bénédicte Cleda en Vincent Smet

Temse
2017

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba

All-Archeo bvba
Laagstraat 12
9140 TEMSE

Wettelijk depot nummer
D/2017/12.807/96

© All-Archeo bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	7
2.3	Onderzoeksopdracht	7
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.3.2	Beschrijving geplande werken.....	7
2.3.3	Werkwijze	16
2.4	Assessmentrapport	16
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied.....	16
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	22
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	25
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese.....	26
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	28
3	Samenvatting.....	30
4	Bibliografie	31
4.1	Publicaties	31
4.2	Websites	31
5	Bijlagen	32
5.1	Archeologische periodes	32
5.2	Plannenlijst	32
5.3	Fotolijst.....	33

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2017D72

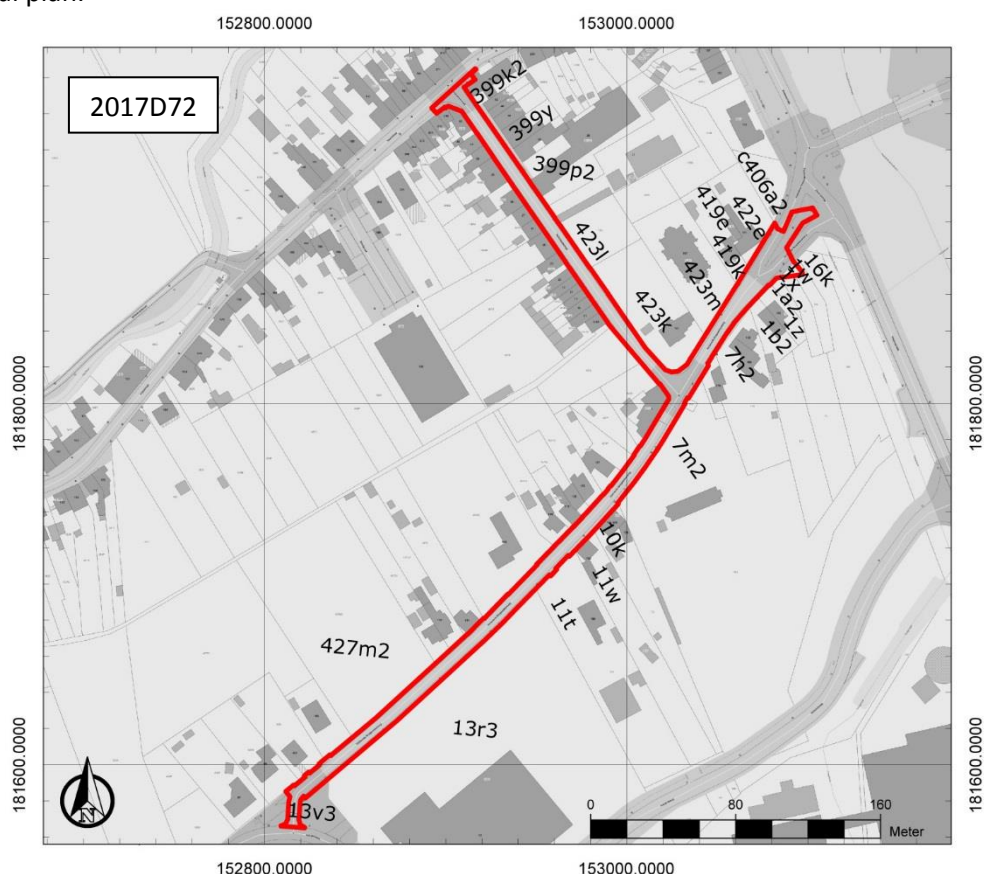
Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Vlaams-Brabant, Grimbergen, Grimbergen, Verbrande Brugsesteenweg, Heienbeekstraat, Verbrande Brug.

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 152916, 181985
- 152892, 181963
- 152810, 181567
- 153097, 181871

Kadastraal plan:

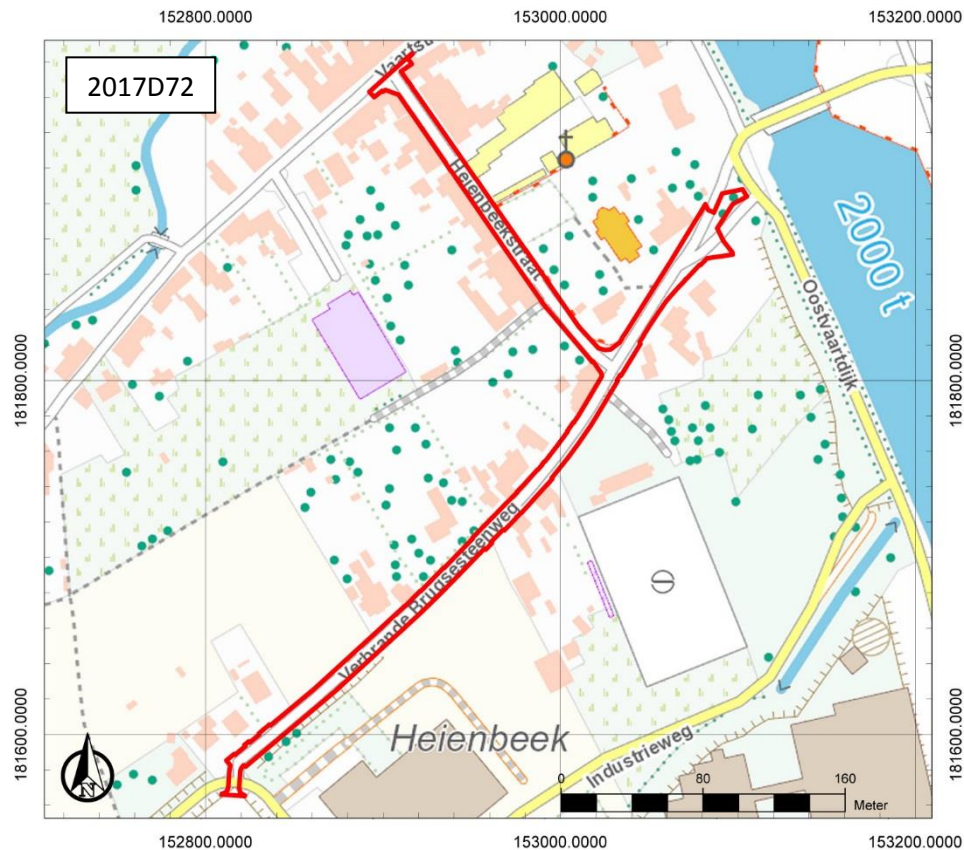

Figuur 1: Kadastraal plan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Grimbergen, Afdeling 1, sectie C, sectie I, nummers 1w, 1x, 13v3 en openbaar domein.

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 6357 m²

Topografische kaart:

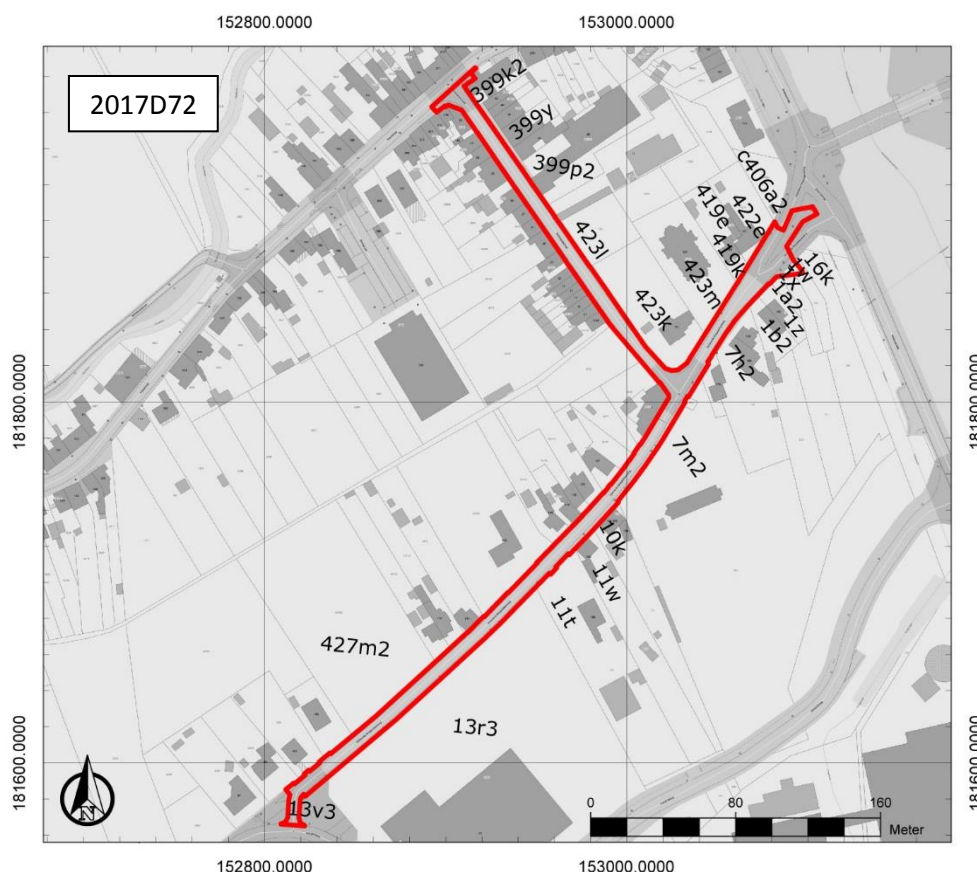

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 21/04/2017 – 04/07/2017

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, middeleeuwen, nieuwe tijd, akkerland, wegen.

Verstoorde zones: binnen het onderzoeksgebied zijn momenteel reeds verhardingen en nutsleidingen aanwezig. De precieze bodemversturende impact is grotendeels onduidelijk, maar we kunnen op zijn minst een beperkt negatieve impact op het bodemarchief verwachten binnen het volledige onderzoeksgebied. De ligging van de reeds aanwezige riolering is wel gekend. Deze is hoofdzakelijk te situeren ter hoogte van de overgang tussen de wegenis en het voetpad. De diepte van de bestaande riolering bedraagt gemiddeld ca. 1,70 m onder het maaiveld (zie ontwerpplannen).

Figuur 3: Overzicht van de zone waar bodemingrepen een negatieve invloed gehad zullen hebben op het bodemarchief (onderkaart: www.geopunt.be)

2.2 Archeologische voorkennis

Niet van toepassing.

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

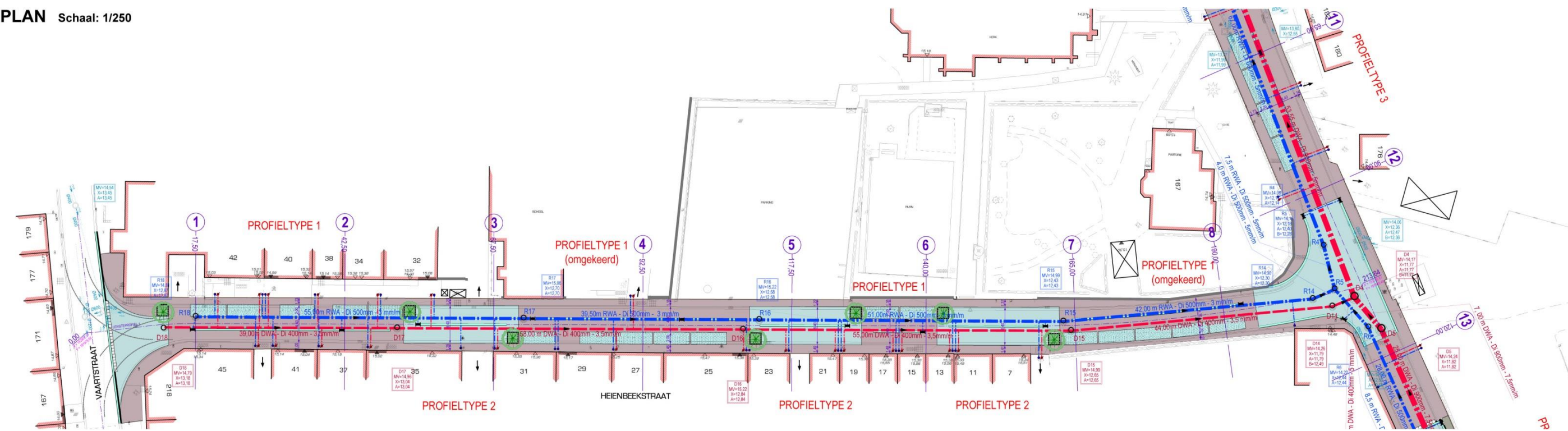
2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein zijn vernieuwingswerken gepland in de Verbrande Brugsesteenweg en de Heienbeekstraat. Ze bestaan uit de heraanleg van voetpaden, rijwegvakken, parkeerstroken en riolering (Figuur 5, Figuur 6, Figuur 7). De rijwegvakken zullen opgetrokken worden in cementbeton

(profieltypes 2, 5, 6), kleiklinkers (profieltypes 1, 3) of betonstraatstenen (profieltype 4) op een fundering van schraal beton (profieltypes 5, 6) of steenslag (profieltypes 1, 2, 3, 4), en een onderfundering. De voetpaden zullen bestaan uit kleiklinkers (profieltypes 1, 2, 3) of betonstraatstenen (profieltypes 4, 5, 6) op een fundering van steenslag (profieltypes 1, 2, 3, 6) en/of een onderfundering (profieltypes 4, 5). De parkeerstroken worden aangelegd in een laag mozaïekkeien op een steenslagfundering en een onderfundering (profieltypes 1, 3) (Figuur 8). De totale opbouw van de wegenis kent een verstoringsdiepte van ca. 65 cm. Voor de voetpaden is dat ca. 30 cm. Tevens wordt de heraanleg van het rioelstelsel voorzien met inspectieputten en riooloverstorten om de gemengde afvoer van regenwater en afvalwater van huishoudens op te vangen (Figuur 9, Figuur 10, Figuur 11, Figuur 12 en Figuur 13). De breedte van de aanlegseuf per buis varieert van ca. 1,50 m tot ca. 2,12 m. De riolering wordt aangelegd tot op een diepte van ca. 1,61 tot ca. 3,32 m onder het huidige maaiveld.

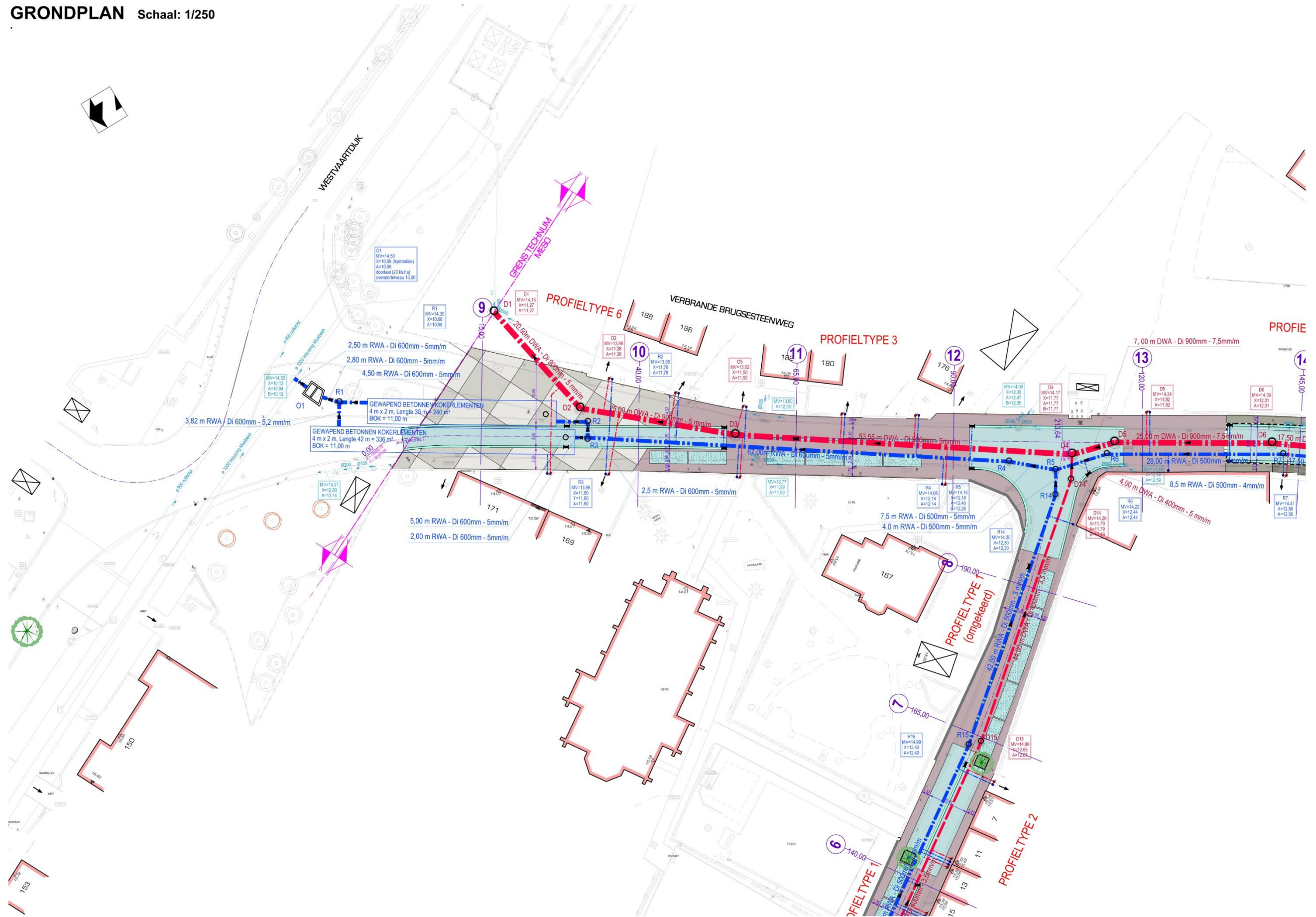

Figuur 4: Legende grondplannen (studiebureau mesO)

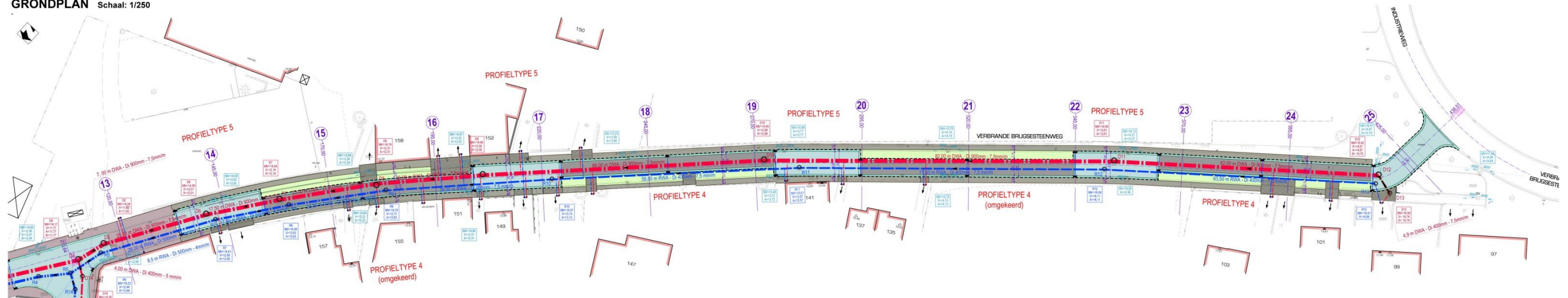
Figuur 5: Grondplan ontwerp op bestaande toestand 1 (studiebureau mesO)

GRONDPLAN Schaal: 1/250

Figuur 6: Grondplan ontwerp op bestaande toestand 2 (studiebureau mesO)

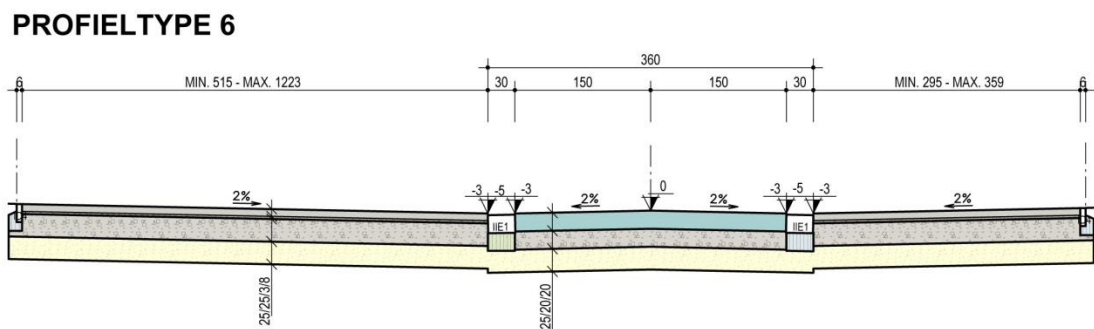
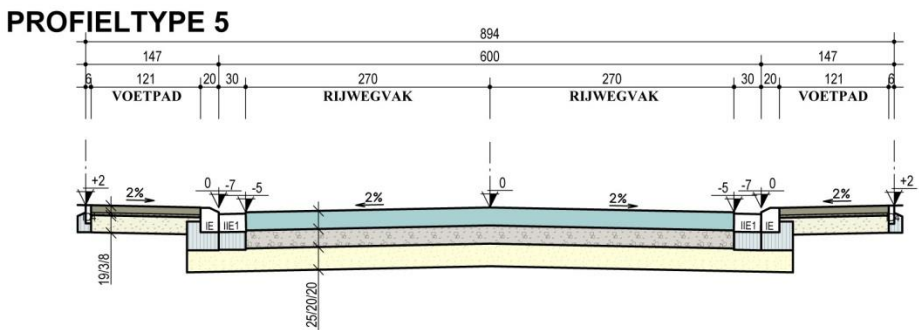
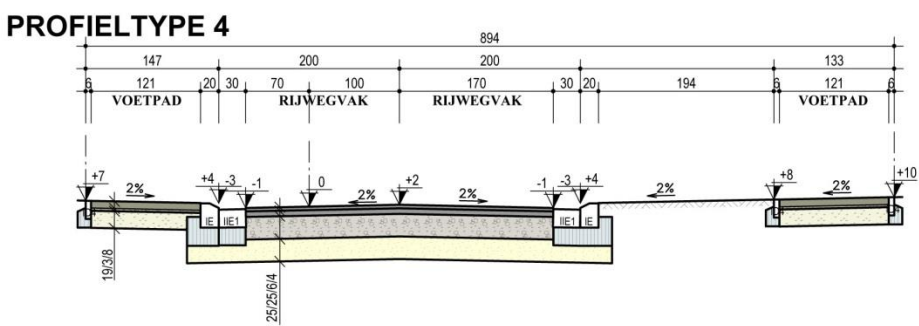
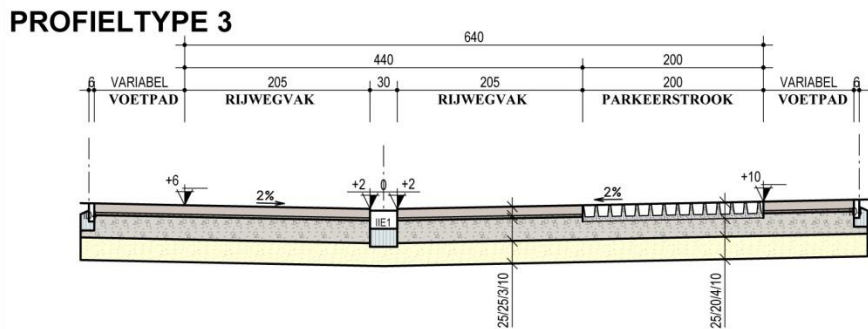
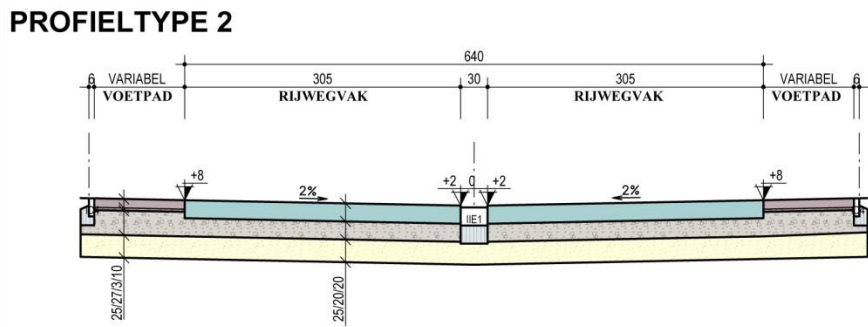
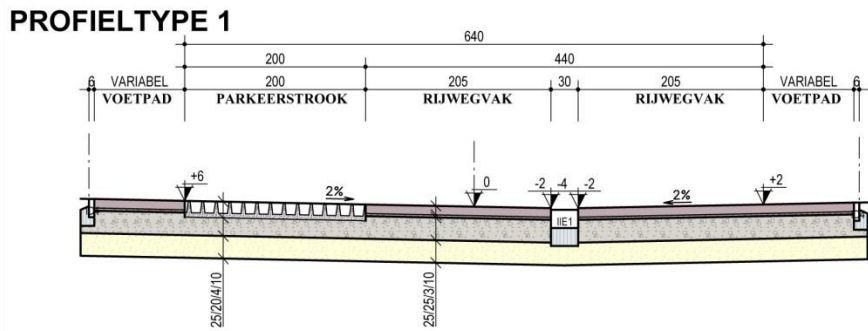
GRONDPLAN Schaal: 1/250

Figuur 7: Gronplan ontwerp op bestaande toestand 3 (studiebureau mesO)

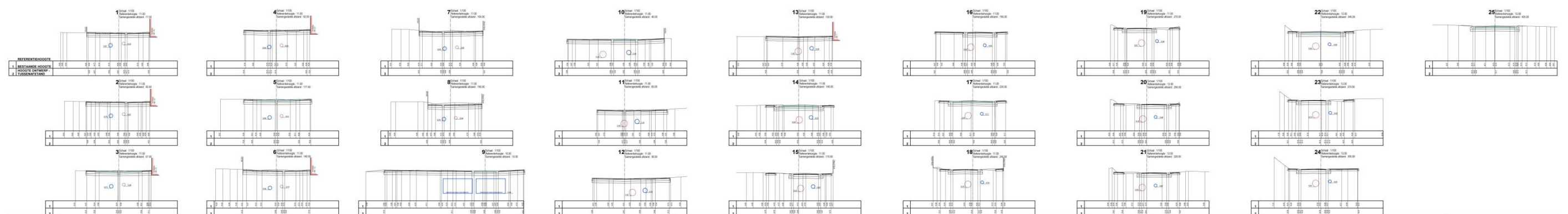
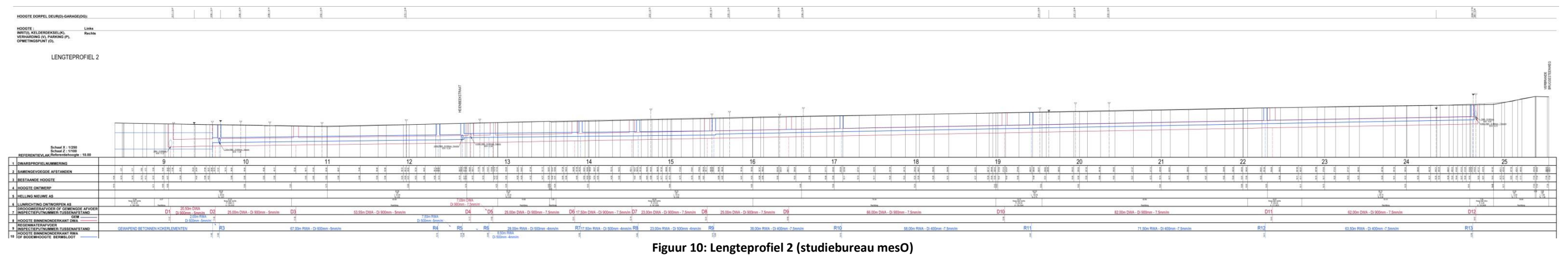
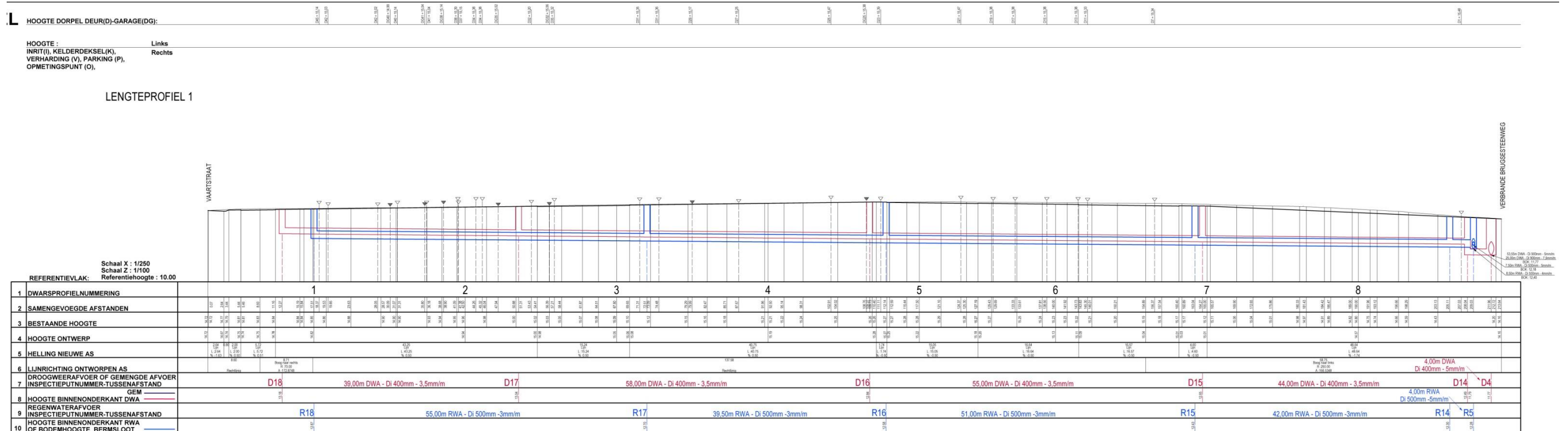
DWARSPROFIELTYPE

Schaal: 1/50
MATEN IN CM

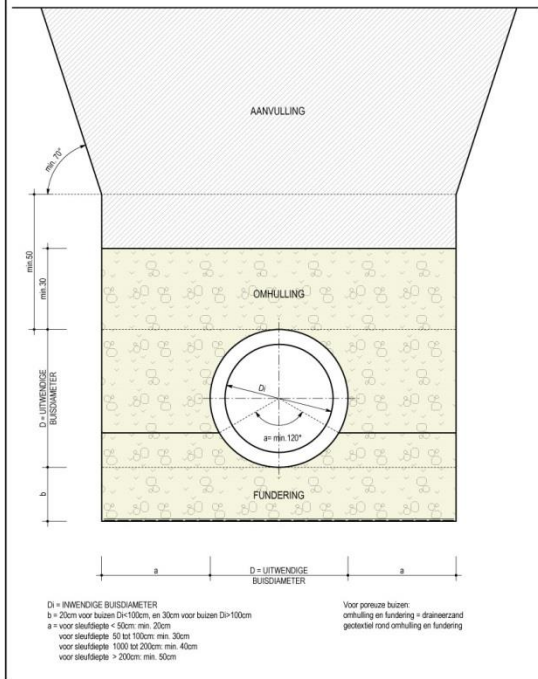
- VERKLARING
- ASFALTBETON
 - CEMENTBETON
 - KLEIKLINKERS WAALFORMAAT ROOD-BRUIJN
 - BETONSTRAATSTENEN GRIJS
 - BETONSTRAATSTENEN WAALFORMAAT GRIJS
 - MOZAIKKEIEN (m.i.v. legbed)
 - BREKERSZAND + STEENSLAG
 - SCHRAAL BETON
 - STEENSLAG
 - ONDERFUNDERING
 - PREFAB. ELEMENTEN

Figuur 8: Dwarsprofieltypes (studiebureau mesO)

TYPE RIOOLSLEUF

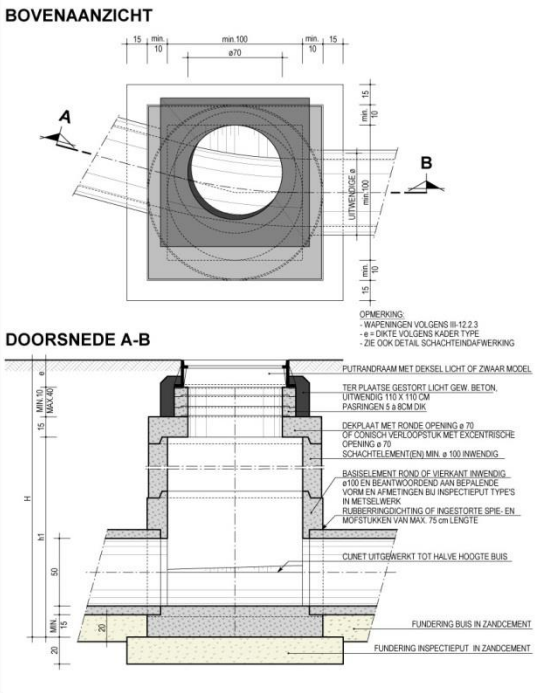
Schaal: 1/10
MATEN IN CM

INSPECTIEPUT TYPE - PREFAB. klasse I

VOOR BEGIN-, DOORLOPENDE-, HOEK- EN AANSLUITINSPECTIEPUTTEN

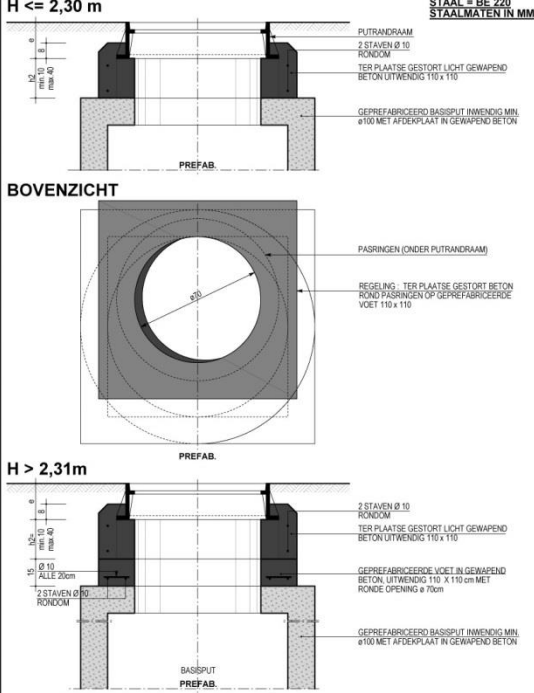
Schaal: 1/20
MATEN IN CM

DETAIL SCHACHTEINDAFWERKING

BIJ ALLE INSPECTIEPUTTYPES

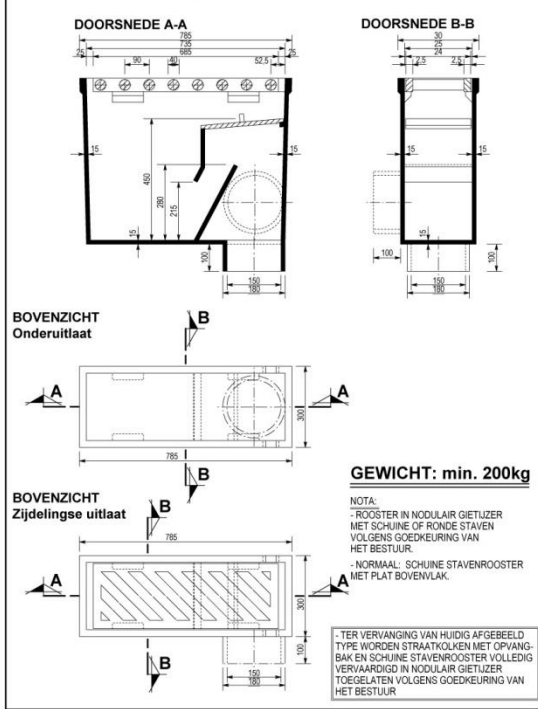
Schaal: 1/15
MATEN IN CM
STAAL = BE 220
STAALMATEN IN MM

TYPE STRAATKOLK

MET REUKAFSLUITER

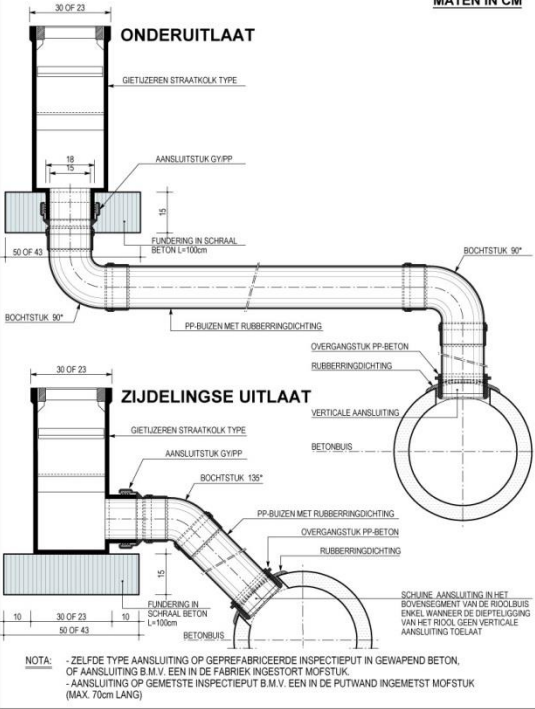
Schaal: 1/10
MATEN IN MM

TYPE STRAATKOLKAANSLUITING

BIJ MIDDEL VAN PP BUIZEN

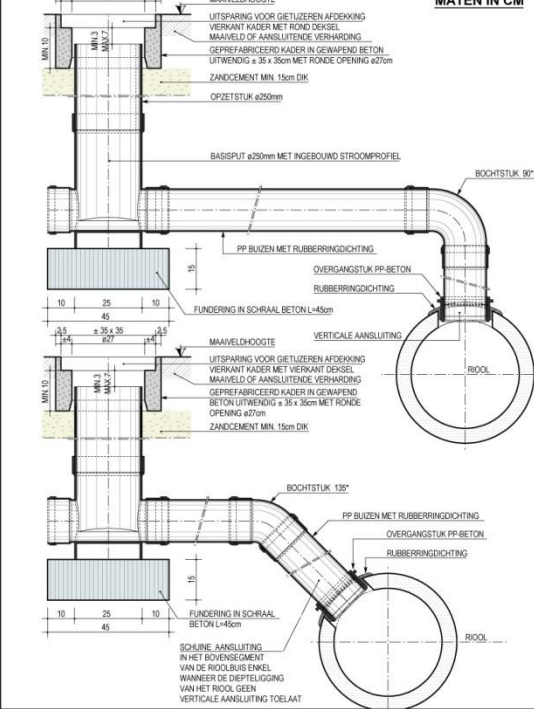
Schaal: 1/10
MATEN IN CM

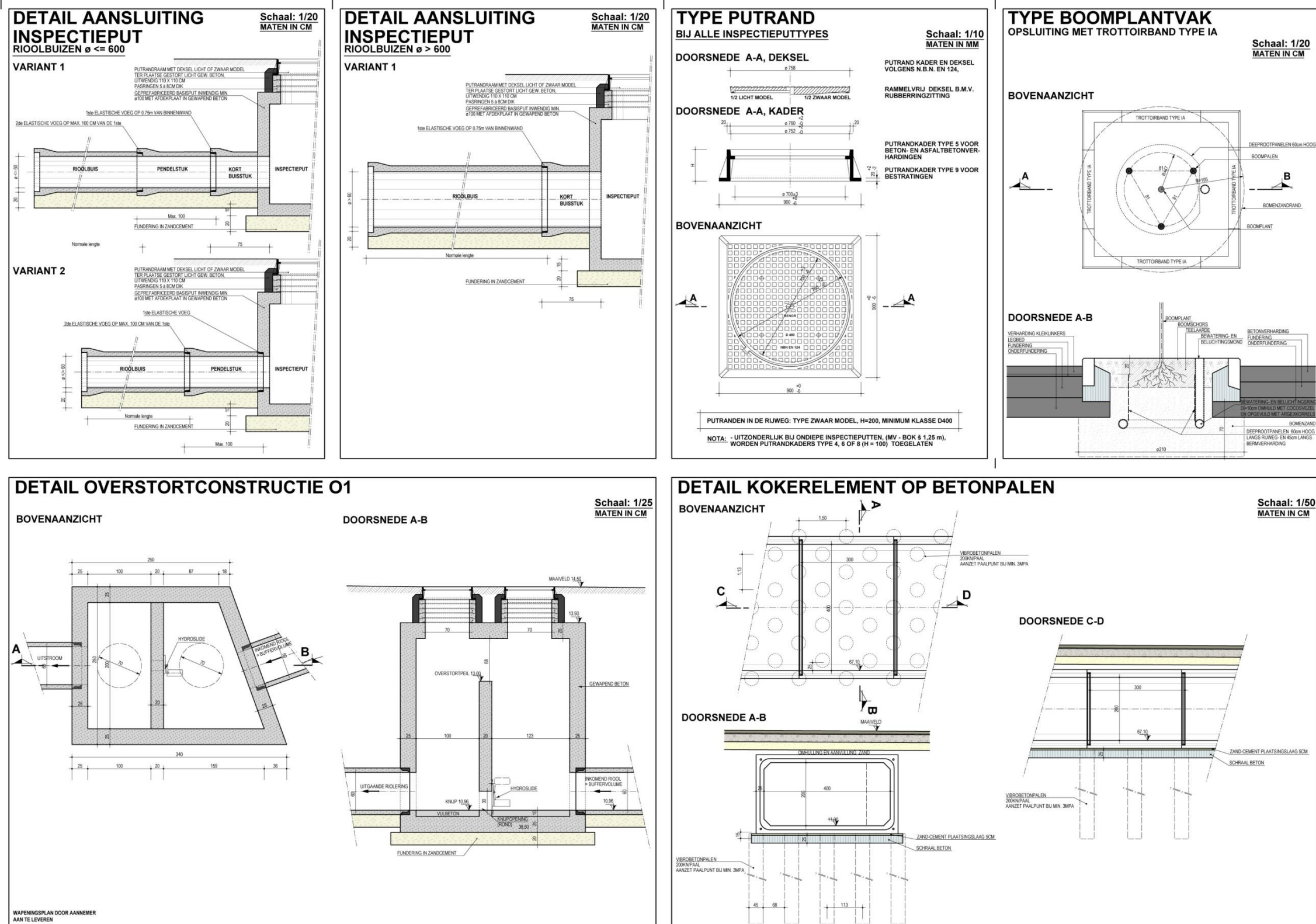
TYPE HUISAANSLUITING

BIJ MIDDEL VAN PP PUT EN BUIZEN

Schaal: 1/10
MATEN IN CM

Figuur 12: Details deel 1 (studiebureau mesO)

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart en de bodemerosiekaart zijn niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is georeferereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778) en de Atlas der Buurtwegen (1841) worden twee momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

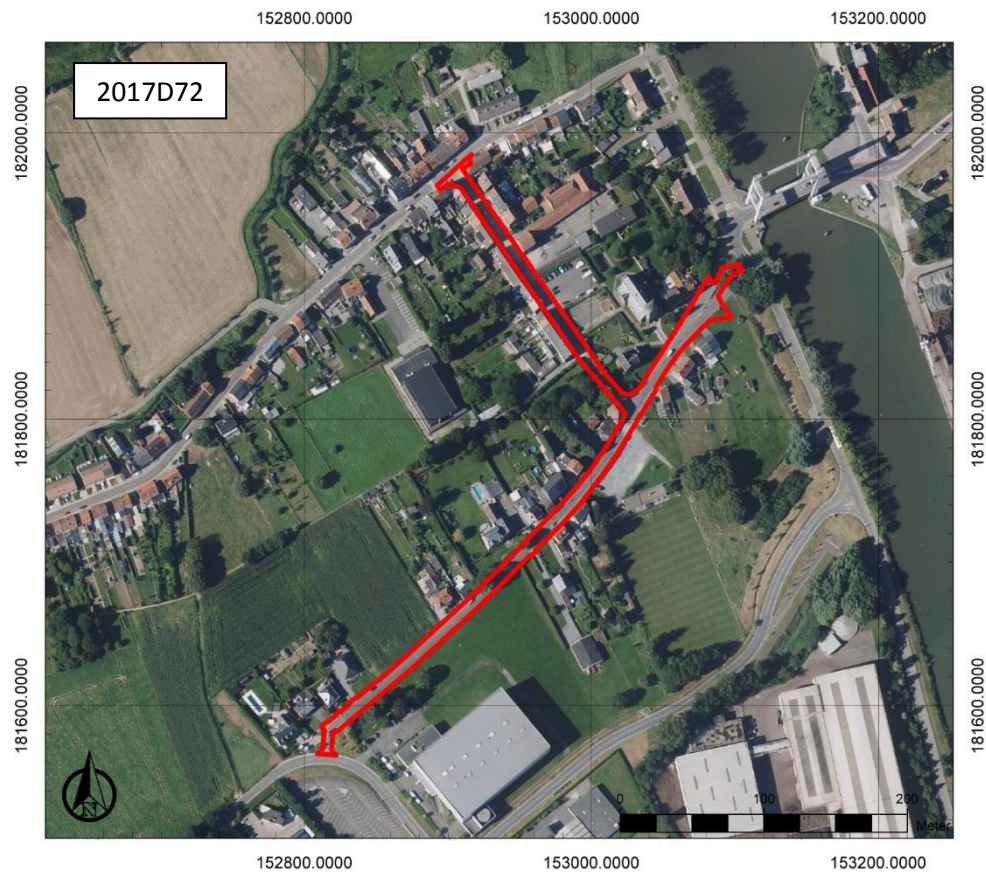
In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

2.4 Assessmentrapport

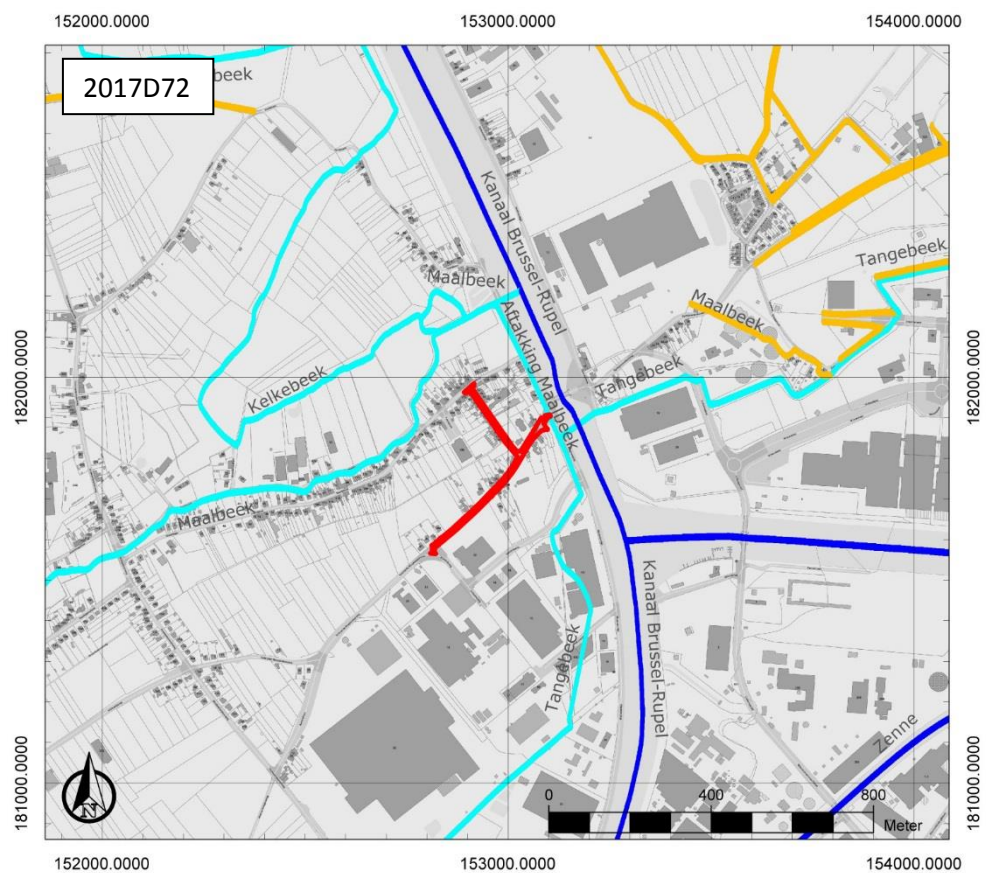
2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

Het onderzoeksgebied is gelegen ten noordoosten van het historische centrum van Grimbergen. Het omvat openbaar domein en bestaat uit de Heienbeekstraat en een deel van de Verbrande Brugsesteenweg. De Heienbeekstraat grenst aan de Vaartstraat in het noorden. Het deel van de Verbrande Brugsesteenweg dat hernieuwt wordt, grenst aan de Westvaardijk in het oosten en aan de Industrieweg in het zuidwesten (Figuur 14). Volgens het gewestplan is het gelegen in bufferzones, industriegebieden, woongebieden met landelijk karakter en agrarische gebieden. Hydrografisch behoort het tot het Dijlebekken. Het onderzoeksterrein situeert zich ten westen van het Kanaal Brussel-Rupel. Dit kanaal kwam in 1561 tot stand.³ Ten noorden stromen de Maalbeek en de Kemelbeek. Ten oosten, grenzend aan het onderzoeksterrein, stroomt een aftakking van de Maalbeek, die verder ten zuiden overgaat in de Tangebeek. Op grotere afstand ten zuidoosten bevindt zich nog de Zenne (Figuur 15).

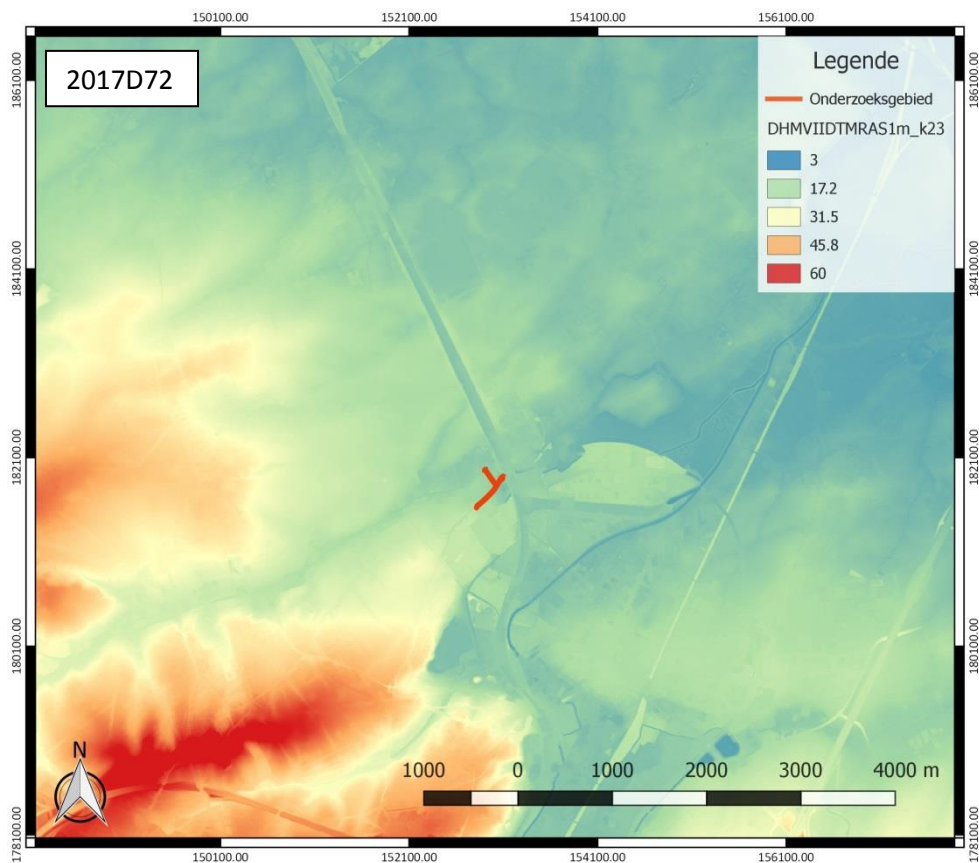
³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Leuvensevaart, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/200544> (geraadpleegd op 11 mei 2017).

Figuur 14: Luchtfoto van 2016 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

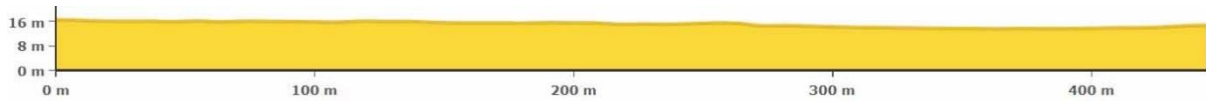
Figuur 15: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 16: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

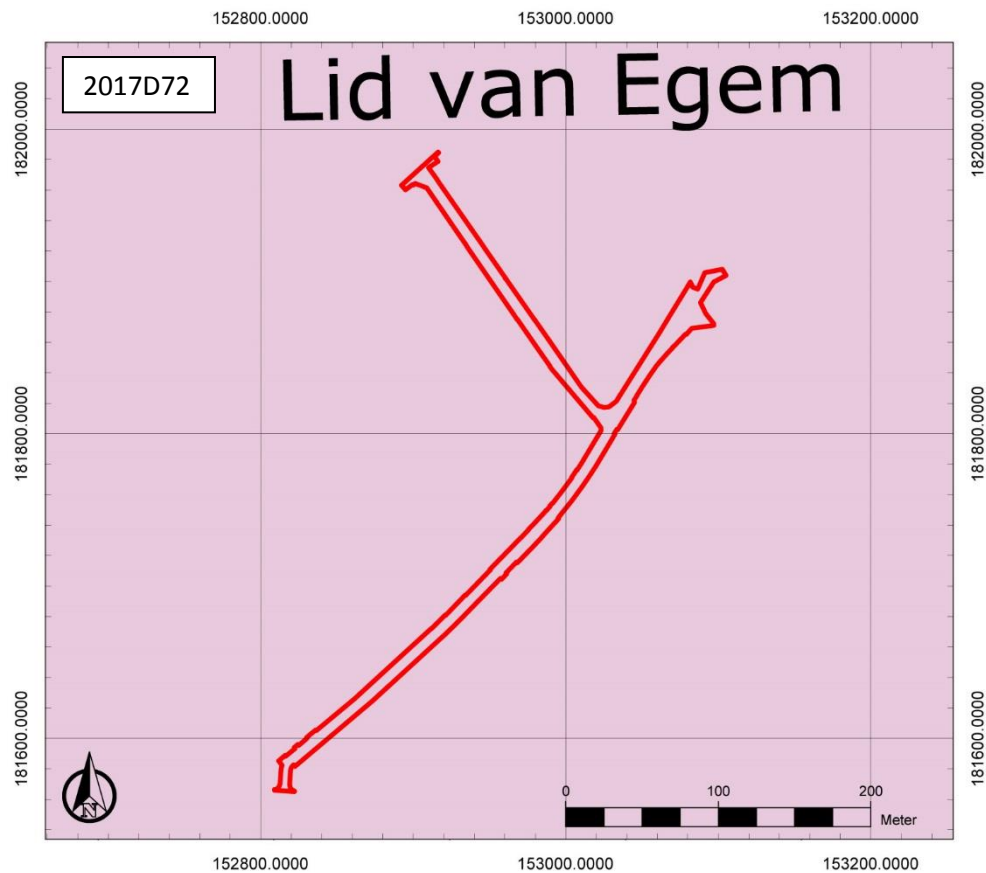

Figuur 17: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m, met aanduiding van het onderzoeksgebied (detail)

Figuur 18: Hoogteverloop van zuidwest naar noordoost (www.geopunt.be/kaart)

Geomorfologisch behoort het onderzoeksgebied tot de oostelijke uitloper van de Vlaamse Vallei. Hiermee wordt het vlakke gebied ten noorden van Brussel bedoeld.⁴ Het onderzoeksgebied is gesitueerd in een gradiëntzone, op de overgang van een lager gelegen, vlakker landschap in het noorden en een meer versneden, hoger gelegen landschap in het zuiden.⁵ Het onderzoeksgebied is gelegen op de noordoostelijke uitloper van een rug, die afhelt naar de vallei van de Zenne. Het terrein kent een sterk stijgend verloop van noordoost naar zuidwest en is gelegen op een hoogte tussen 13,8 en 16,7 m TAW (Figuur 17, Figuur 18).

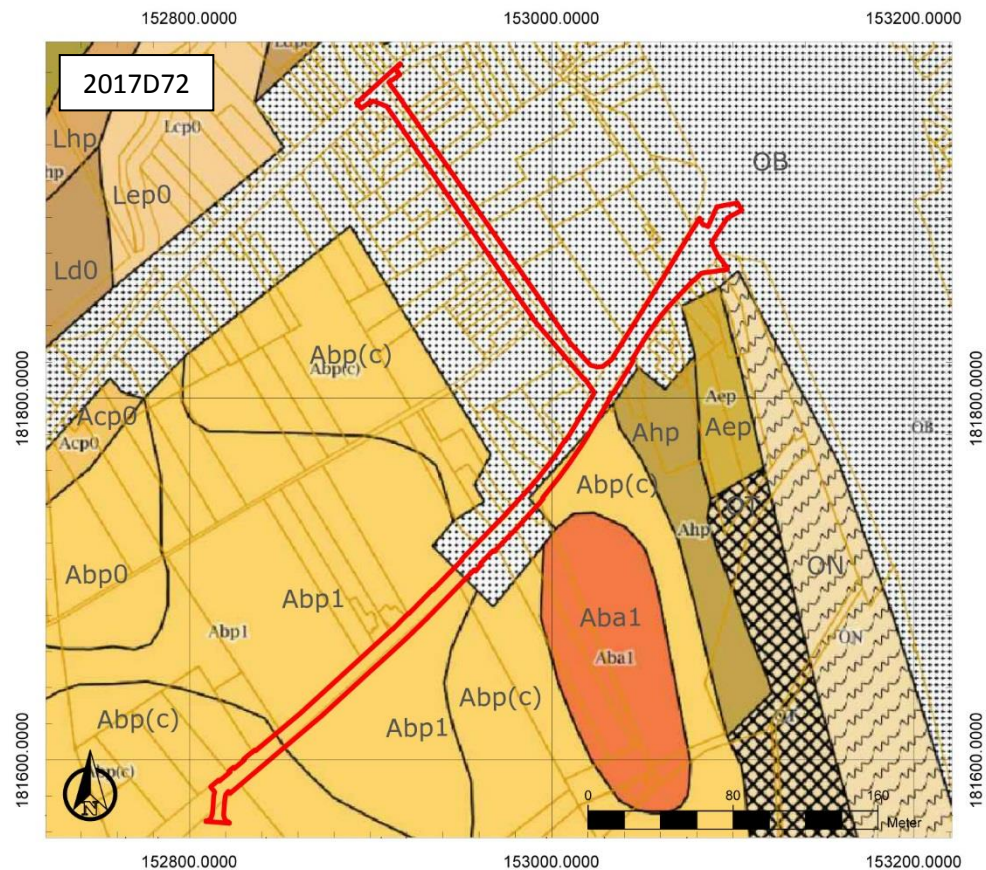
Figuur 19: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De tertiaire ondergrond (Figuur 19) bestaat uit het Lid van Egem, dat gekenmerkt wordt door grijsgroen zeer fijn zand, kleilagen, zandsteenbanken en dat glauconiet- en glimmerhoudend is.⁶ De quartairgeologische kaart (Figuur 20) geeft aan dat in het zuidwesten van het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk Vroeg-Holoceen te verwachten zijn en/of hellingafzettingen van het Quartair. Daaronder bevinden zich oudere fluviale afzettingen. In het noordoosten van het onderzoeksgebied komen daarbovenop nog

⁴ Bogemans 1996, 7

⁵ Bogemans 1996, 4

⁶ www.geopunt.be/kaart

Figuur 22: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

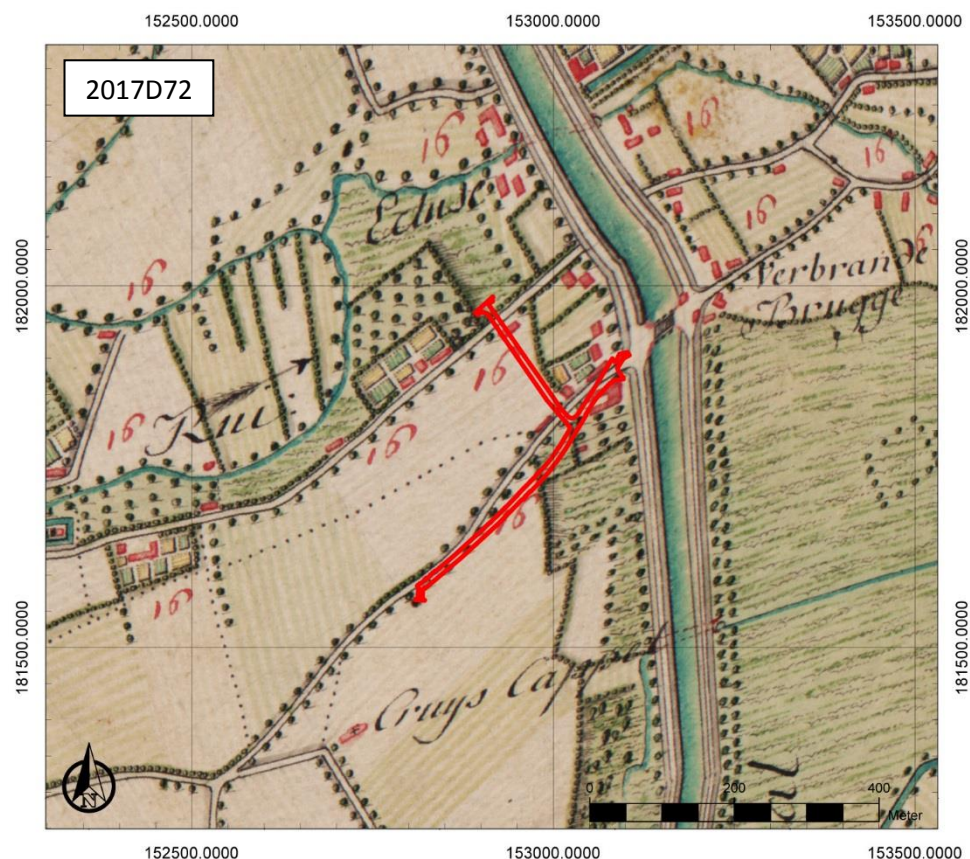

Figuur 23: Bodemgebruiksaanalysekaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De bodemkaart (Figuur 22) toont het noordoosten van het onderzoeksgebied voornamelijk als bebouwde zone (OB). In een klein deel wordt de bodem aangegeven als een droge leembodem zonder profielontwikkeling, met bedolven textuur B horizont op minder dan 80 cm diepte (Abp(c)). In de rest van het onderzoeksgebied wordt een droge leembodem zonder profiel (Abp1) en een droge leembodem zonder profiel, met bedolven textuur B horizont op minder dan 80 cm diepte (Abp(c)) verwacht. Het onderzoeksgebied wordt volgens de bodemgebruikskaat (Figuur 23) volledig ingenomen door autowegen.

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

De naam Grimbergen wordt voor het eerst vermeld op het einde van de 11de of het begin van de 12de eeuw en stamt waarschijnlijk af van het Germaanse “Grandaberga”, wat grindzand en heuvel betekent. Vermoedelijk was er al een Frankische nederzetting, niet ouder dan de 9de eeuw. In het begin van de 12de eeuw wisten de Berthouts in en rond Grimbergen een aanzienlijk allodiaal patrimonium op te bouwen, dat bekend stond als het land van Grimbergen. Dit gaf hun controle over alle handel over water van de Brabantse en Mechelse steden. Om hun politieke macht te verstevigen, stichtten de Berthouts in 1128 een norbertijnenabdij. De macht van de Berthouts ging ten koste van de Hertog van Brabant wat resulteerde in de Grimbergse oorlog van 1139-1159. De abdij en de burcht werden meerdere malen belegerd en Grimbergen viel onder het gezag van verschillende machthebbers. Het werd in 1625-1626 tot een graafschap verheven en in 1686 tot een prinsdom. Met de komst van de Fransen werd komaf gemaakt met de feodale maatschappij en de macht van de plaatselijke heren.⁸

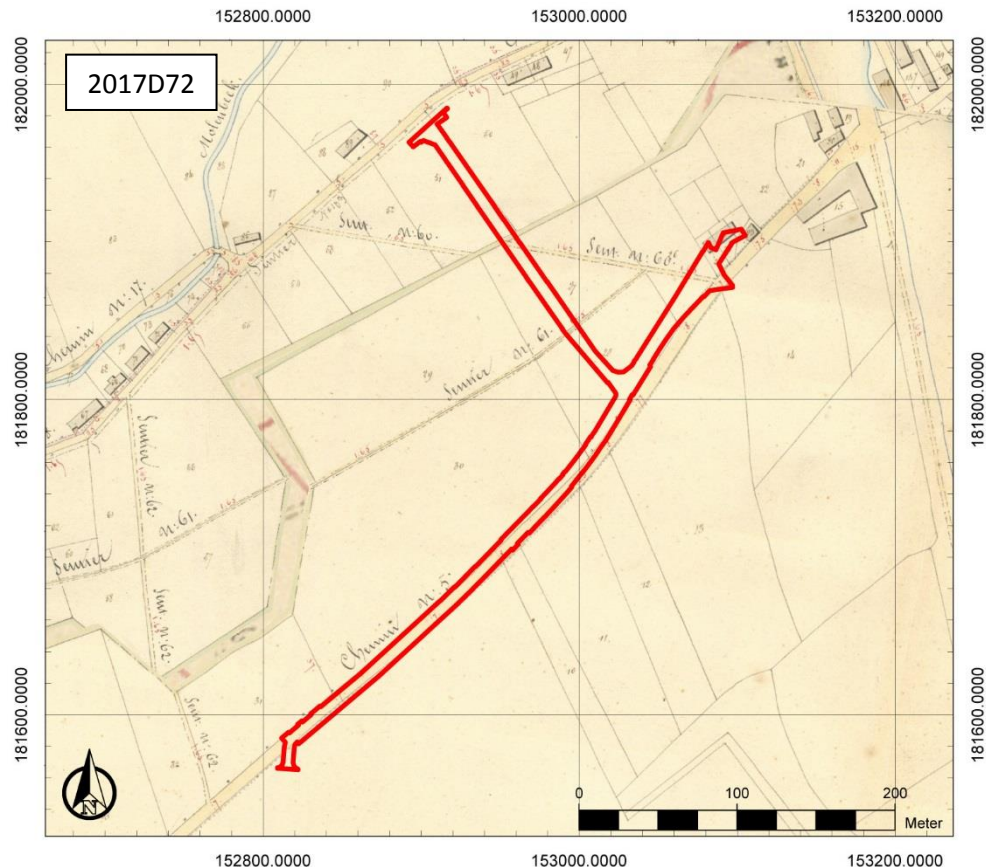

Figuur 24: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778) met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

⁸ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Grimbergen, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/120645> (geraadpleegd op 10 mei 2017).

De Verbrande Brugsesteenweg verwijst naar een brug over het nabijgelegen kanaal. De houten brug werd in 1575 door Spaanse garnizoenen in brand gestoken, wat aanleiding gaf tot de huidige benaming.⁹

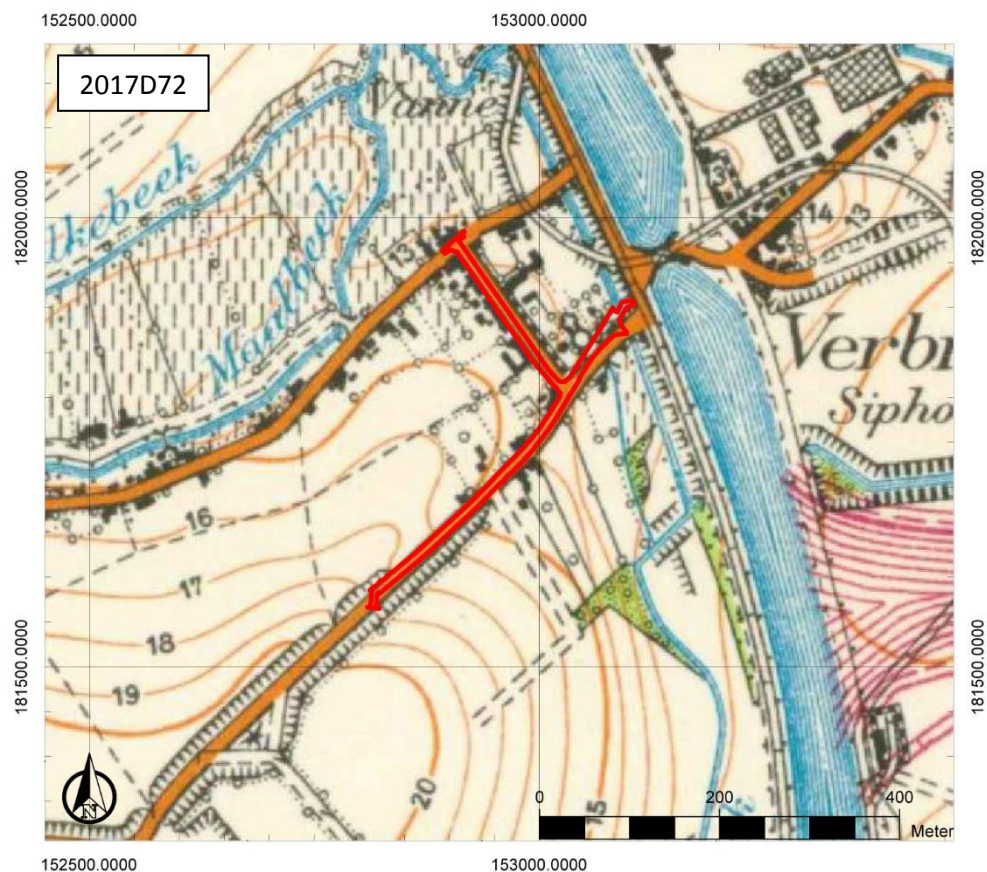
Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778, Figuur 24), is te zien dat de Verbrande Brugsesteenweg grotendeels samen lijkt te vallen met het historische tracé van de weg. De Heienbeekstraat is nog niet te zien op de kaart. Er is bebouwing op te merken in het noorden van het onderzoeksgebied en in het oosten. Ten oosten is verder ook het kanaal Brussel-Rupel op te merken.

Figuur 25: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Atlas der Buurtwegen (1841) is bebouwing te zien aan de grenzen van het onderzoeksgebied in het oosten. De Heienbeekstraat is nog steeds niet aangelegd. Dit doet vermoeden dat dit deel van het terrein nog steeds in gebruik was als akkerland (Figuur 25). Veldwegen kruisen het onderzoeksgebied in het noorden. Op een topografische kaart uit 1936 (Figuur 26) is de Heienbeekstraat wel aanwezig. In het noorden is langs de Verbrande Brugsesteenweg nu ook een kerk verschenen. Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 27) toont niet veel verschillen met de topografische kaart. Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 28) toont een erg gelijkaardig beeld als de luchtfoto uit 1971 en als een recente luchtfoto (Figuur 14).

⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Verbrande Brug, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121951> (geraadpleegd op 11 mei 2017).

Figuur 26: Topografische kaart uit 1936 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 27: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 28: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

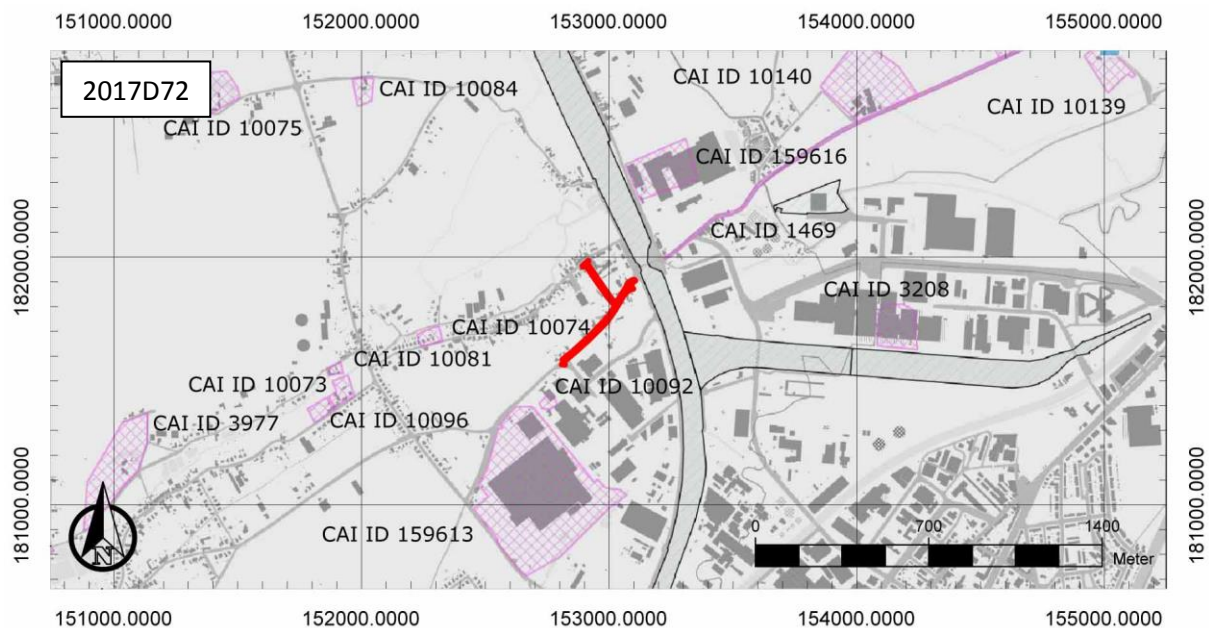
De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een groot aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 29). We bespreken de vondsten zo veel mogelijk chronologisch.

Ten noordoosten van het onderzoeksgebied is de Heerbaan (CAI ID 1469) gelegen. Het geeft de locatie aan van de Romeinse baan Asse-Elwijt. Op een diepte van 1,5 m bevonden zich resten van plaveisel op een dikke laag keien.¹⁰

Ten oosten situeert zich de vindplaats Notelarenberg (CAI ID 3208). Sporen van houtbouw, begrensd door een gracht uit de vroege middeleeuwen en een kleine ringwalversterking uit de volle middeleeuwen werden op deze locatie gevonden. Het waren de restanten van een motte, bekroond met een houten toren met lemen wanden, een hutkom en een klein houten bijgebouw uit de volle middeleeuwen.¹¹

¹⁰ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1469, Heerbaan (geraadpleegd op 10 mei 2017)

¹¹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 3208, Notelarenberg (geraadpleegd op 10 mei 2017)

Figuur 29: Overzichtskartaal Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied
(<https://geo.onroerendergoed.be/>)

Verder bevinden zich een groot aantal cartografische indicatoren in de omgeving. Ten noordwesten is het Lintkasteel (CAI ID 10075) gelegen. Hier bevinden zich de restanten van een motte met opperen neerhof uit de vroege middeleeuwen. In de 15de eeuw werd hier een kasteel gebouwd.¹² Het Kattenhof (CAI ID 10140) is een site met walgracht uit de late middeleeuwen die op de Ferrariskaart voorkomt.¹³ Het kasteel van Lier (CAI ID 10074) is een site met walgracht die op de Ferrariskaart figureert.¹⁴ Het Hof van Poddegem (CAI ID 3977) is een site met walgracht met donjon uit de late middeleeuwen.¹⁵ Een andere site met walgracht uit de late middeleeuwen is het Hof van Oyenbrugge (CAI ID 10073).¹⁶ De Sint-Annekapel (CAI ID 10096) hoorde ooit bij het kasteel van Ooienbrug en dateert uit de late middeleeuwen.¹⁷ De Ooienbrugmolen (CAI ID 10081) is een watermolen die uit de 17de eeuw dateert en op de Ferrariskaart figureert.¹⁸ De Schiplakenkapel (CAI ID 10092) en het kasteel van Schiplaken (CAI ID 159613) dateren uit de 17de eeuw en worden afgebeeld op de Ferrariskaart.¹⁹ Het Hof te Cobbenbos (CAI ID 10139) is een site met walgracht uit de late middeleeuwen.²⁰ De Sint-Niklaashoeve (CAI ID 10084), ten noordwesten van het onderzoeksterrein, gaat ten minste terug tot de 14de eeuw.²¹ De vindplaats Cornet d'Elzius de Peissant of de Verbrande Brug (CAI ID 159616) is tot slot een verdwenen walgrachtsite uit de 18de eeuw.²²

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

¹² Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 10075, Lintkasteel (geraadpleegd op 10 mei 2017)

¹³ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 10140, Kattenhof (geraadpleegd op 10 mei 2017)

¹⁴ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 10074, Kasteel van Lier (geraadpleegd op 10 mei 2017)

¹⁵ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 3977, Hof van Poddegem (geraadpleegd op 10 mei 2017)

¹⁶ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 10073, Hof van Oyenbrugge (geraadpleegd op 10 mei 2017)

¹⁷ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 10096, Sint-Annakapel (geraadpleegd op 10 mei 2017)

¹⁸ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 10081, Ooienbrugmolen (geraadpleegd op 10 mei 2017)

¹⁹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 10092, Schiplakenkapel (geraadpleegd op 10 mei 2017)

²⁰ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 10139, Hof te Cobbenbos (geraadpleegd op 10 mei 2017)

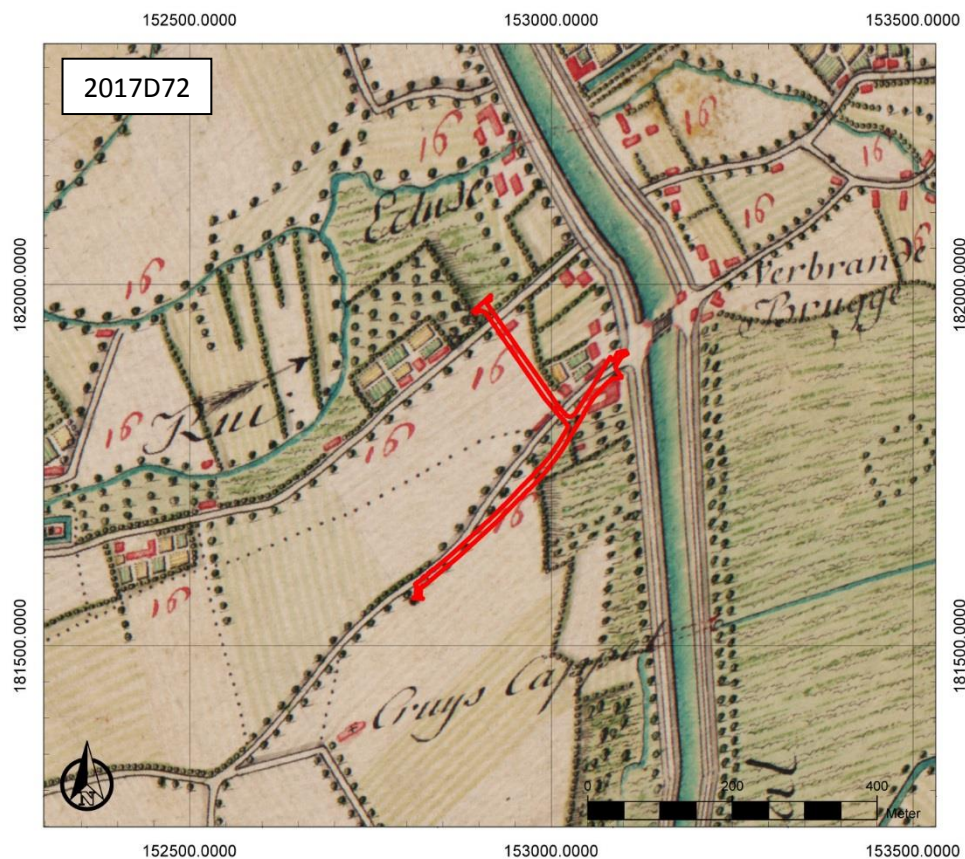
²¹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 10084, Sint-Niklaashoeve (geraadpleegd op 10 mei 2017)

²² Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 159616, Cornet d'Elzius de Peissant (geraadpleegd op 10 mei 2017)

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?

Het onderzoeksgebied bevindt zich in een gradiëntzone, een overgangszone van hoger gelegen, drogere gronden naar lager gelegen, nattere gronden. Het noordoosten van het onderzoeksgebied is zelfs in de vallei van de Maalbeek, de Tangebeek en de Zenne gelegen. Op enige afstand ten zuidoosten bevindt zich de Zenne. In de (ruime) omgeving zijn sporen vastgesteld uit de Romeinse tijd, de volle middeleeuwen, de late middeleeuwen en de nieuwe tijd. Ten oosten, in het verlengde van de Verbrande Brugsesteenweg, zijn resten vastgesteld van een Romeinse heirbaan. Het is daarom mogelijk dat ook ter hoogte van de Verbrande Brugsesteenweg in het onderzoeksgebied Romeinse resten van een weg te vinden zijn. Het precieze tracé van de Romeinse weg is echter niet gekend. De Heienbeekstraat is pas ontstaan in de 20ste eeuw en kent geen oudere voorloper.

Met betrekking tot het archeologisch potentieel voor de nieuwe en de nieuwste tijd zijn historische kaarten en luchtfoto's relevanter. Ze komen aan bod in de volgende onderzoeksvraag.

Figuur 30: Synthesepan

Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Historische kaarten en luchtfoto's geven aan dat de Verbrande Brugsesteenweg minstens reeds teruggaat tot de 18de eeuw. Een topografische kaart uit 1936 toont voor het eerst de Heienbeekstraat. Voordien was dit deel van het onderzoeksgebied in gebruik als akkerland en werd het doorkruist door enkele veldwegen.

Binnen het onderzoeksgebied zijn momenteel reeds verhardingen en nutsleidingen aanwezig. De precieze bodemverstoringende impact is grotendeels onduidelijk, maar we kunnen op zijn minst een beperkt negatieve impact op het bodemarchief verwachten binnen het volledige onderzoeksgebied.

De ligging van de reeds aanwezige riolering is wel gekend. Deze is hoofdzakelijk te situeren ter hoogte van de overgang tussen de wegnis en het voetpad. De diepte van de bestaande riolering bedraagt gemiddeld ca. 1,70 m onder het maaiveld (zie ontwerpplannen). Op basis van de ligging van de bestaande rioleringen wordt wel verwacht dat centraal onder de wegnis nog een strook van 4 à 5 m onverstoord kan zijn.

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen het volledige onderzoeksgebied worden werken gepland. De voornaamste werken omvatten de heraanleg van de weginfrastructuur, met de aanleg van een nieuw rioleringsstelsel. De aanleg van de wegnis betekent een verstoringdiepte van ca. 65 cm en van de voetpaden een verstoring met een diepte van ca. 30 cm. De aanleg van riolering betekent een diepere verstoring van de bodem, namelijk tussen ca. 1,61 m en ca. 3,32 m met een breedte per buis die varieert tussen ca. 1,61 en 3,32 m.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het onderzoeksgebied blijkt op basis van het bureauonderzoek potentieel te kennen op vondsten uit de steentijd tot de middeleeuwen. De aanwezigheid van verhardingen en nutsleidingen betekent echter dat het archeologisch potentieel van het terrein en vooral het potentieel op kennisvermeerdering in geval van bijkomend archeologisch vooronderzoek gereduceerd wordt. Verwacht wordt namelijk dat de aanwezige verharding en nutsleidingen een negatieve impact gehad hebben op de bewaringstoestand van het bodemarchief. Op basis van de ligging van de bestaande rioleringen wordt wel verwacht dat centraal onder de wegnis nog een strook van ca. 4 à 5 m onverstoord kan zijn onder de huidige verharding.

Figuur 31: Overzichtskaart met aanduiding van de zone waar bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig geacht wordt (groen)

De Heienbeekstraat is pas ontstaan in de 20ste eeuw en kent geen oudere voorloper. Het potentieel op kennisvermeerdering in geval van bijkomend vooronderzoek ter hoogte van de Heienbeekstraat wordt te beperkt ingeschat om hier verder onderzoek uit te voeren. Dit ligt anders voor de Verbrande Brugsesteenweg. De weg blijkt terug te gaan op een historisch tracé. Daarbovenop is er de vraag of dit tracé mogelijk al bestond in de Romeinse tijd. Een vondst ten oosten van het onderzoeksgebied, ter hoogte van de Heerbaan (CAI ID 1469) leverde namelijk op een diepte van 1,5 m de resten op van de Romeinse baan Asse-Ellewijs. Bijkomend vooronderzoek ter hoogte van de Verbrande Brugsesteenweg biedt daarom een unieke kans om na te gaan of de weg inderdaad misschien een Romeinse voorloper kende.

Verder archeologisch vooronderzoek is nodig om na te kunnen gaan of resten van het historische wegdek en van een mogelijke Romeinse voorganger bewaard gebleven zijn ter hoogte van de Verbrande Brugsesteenweg. Daarvoor is een onderzoeksmethode nodig die stratigrafisch inzicht biedt. Een landschappelijk booronderzoek en een proefputtenonderzoek komen hiervoor in aanmerking. Beide zijn op dit moment praktisch gezien niet uit te voeren gezien de verkeershinder dat dit onderzoek met zich meebrengt. Daarom verdient het de voorkeur het verdere archeologische vooronderzoek uit te voeren tijdens de werken, wanneer de nodige veiligheidsmaatregelen en omleidingsroutes voorzien zijn. Bovendien zijn er dan geen extra kosten voor het opbreken en tijdelijk herstellen van de verharding. Om de werken zo weinig mogelijk te hinderen, verdient het de voorkeur om op dat moment meteen over te gaan tot een proefputtenonderzoek. Dit biedt zowel inzicht in de stratigrafie als in het ruimtelijke verloop van het historische wegtracé.

3 Samenvatting

De Heienbeekstraat is pas ontstaan in de 20ste eeuw en kent geen oudere voorloper. Het potentieel op kennisvermeerdering in geval van bijkomend vooronderzoek ter hoogte van de Heienbeekstraat wordt te beperkt ingeschat om hier verder onderzoek uit te voeren. Dit ligt anders voor de Verbrande Brugsesteenweg. De weg blijkt terug te gaan op een historisch tracé. Daarbovenop is er de vraag of dit tracé mogelijk al bestond in de Romeinse tijd. Een vondst ten oosten van het onderzoeksgebied, ter hoogte van de Heerbaan (CAI ID 1469) leverde namelijk op een diepte van 1,5 m de resten op van de Romeinse baan Asse-Elewijt. Bijkomend vooronderzoek ter hoogte van de Verbrande Brugsesteenweg biedt daarom een unieke kans om na te gaan of de weg inderdaad misschien een Romeinse voorloper kende.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Bogemans, F., 1996: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 23 Mechelen*, Leuven.

4.2 Websites

Cartesius (2017)

<https://www.cartesius.be>

Centrale Archeologische Inventaris (2017)

<https://cai.onroenderfgoed.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2017)

<http://dov.vlaanderen.be>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2017)

<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2017)

<http://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2017)

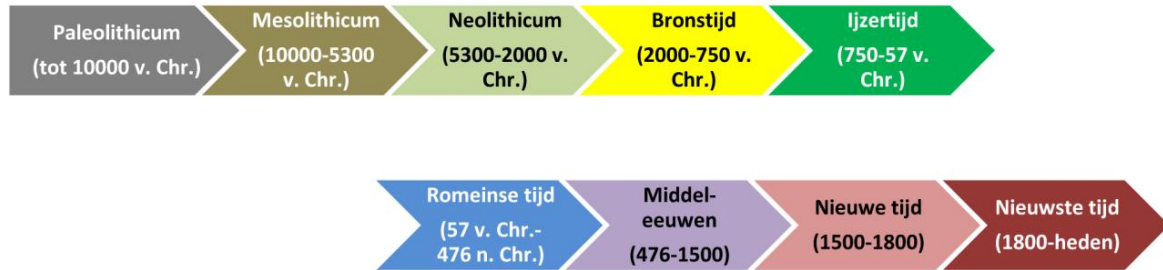
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2017)

<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

5.2 Plannenlijst

Plannenlijst bureauonderzoek: projectcode 2017D72

Plan-nummer	Type	Onderwerp	Aanmaak-schaal	Aanmaak-wijze	Datum
1	Kadasterplan	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	21/04/2017
2	Topografische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	21/04/2017
3	Overzichtskaart	Verstoorde zones	1:1	Digitaal	21/04/2017
4	Bouwplan	Ontwerpplan op bestaande toestand	1:1	Digitaal	04/07/2017
5	Bouwplan	Ontwerpplan op bestaande toestand	1:1	Digitaal	04/07/2017
6	Bouwplan	Ontwerpplan op bestaande toestand	1:1	Digitaal	04/07/2017
7	Bouwplan	Dwarsprofieltypes	1:1	Digitaal	04/07/2017
8	Bouwplan	Lengteprofiel	1:1	Digitaal	04/07/2017
9	Bouwplan	Lengteprofiel	1:1	Digitaal	04/07/2017
10	Bouwplan	Dwarsprofielen	1:1	Digitaal	04/07/2017
11	Bouwplan	Details, deel 1	1:1	Digitaal	04/07/2017
12	Bouwplan	Details, deel 2	1:1	Digitaal	04/07/2017
13	Hydrografische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	11/05/2017
14	Hoogtemodel	Digitaal hoogtemodel terrein en omgeving	1:1	Digitaal	11/05/2017
15	Hoogtemodel	Digitaal hoogtemodel terrein en omgeving (detail)	1:1	Digitaal	24/04/2017
16	Doorsnede	Terreinverloop	1:1	Digitaal	24/04/2017
17	Tertiaire geologische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	21/04/2017
18	Quartairegeologische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	21/04/2017
19	Bodemkaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	21/04/2017
20	Bodemgebruikkaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	24/04/2017
21	Historische kaart	Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden	1:1	Digitaal	24/04/2017
22	Historische kaart	Atlas der Buurtwegen	1:1	Digitaal	24/04/2017
23	Historische kaart	Topografische kaart	1:1	Digitaal	24/04/2017
24	CAI-kaart	CAI vondstlocaties	1:1	Digitaal	24/04/2017
25	Syntheseplan	Synthese van het bureauonderzoek	1:1	Digitaal	24/04/2017
26	Overzichtskaart	Zone waar bijkomend onderzoek nodig is	1:1	Digitaal	15/05/2017

5.3 Fotolijst

Fotolijst bureauonderzoek: projectcode 2017D72

ID	Type	Onderwerp	Vervaardiging	Datum
F1	Luchtfoto	Toestand terrein 2016	Digitaal	24/04/2017
F2	Luchtfoto	Toestand terrein 1971	Digitaal	24/04/2017
F3	Luchtfoto	Toestand terrein 1979-1990	Digitaal	24/04/2017